DOI: 10.31359/2079-6242-2022-45-80
УДК 343.8

О. О. Пащенко, доктор юридичних наук, доцент, завідувач відділу дослідження проблем кримінального права Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України
ORCID: 0000-0001-9640-0137

КРИМІНАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА ПРОБЛЕМА ПОВОДЖЕННЯ ІЗ ЗАСУДЖЕНИМИ*

Постановка проблеми. В науковій літературі найбільш поширеною є точка зору, згідно з якою кримінальна політика держави поділяється на кримінально-правову, кримінально-процесуальну, кримінально-виконавчу та кримінологічну. Проте слід відмітити, останнім часом з'явилися аргументи на користь того, що кримінально-виконавчу політику слід іменувати «політика поводження із засудженими». Така точка зору була висловлена А. Ф. Степанюком у 2021 р.[1] та згодом підтримана автором цієї публікації[2]. Це, своєю чергою, надало підстави для перевірки того, в якій мірі термін «кримінальна політика» є адекватним для того, щоб відбивати сутність поняття, яке є родовим стосовного досліджуваного (тобто політики в сфері поводження із засудженими). Справа в тому, що в правовій доктрині термін «кримінальна політика» також не є загальновизнаним. Науковці зазначають ще про «політику в сфері боротьби зі злочинністю», «політику протидії злочинності», «політику впливу на злочинність», «антикримінальну» та «антикриміногенну» політику, «карну» та «каральну» політику тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За радянських часів правники майже одностайно писали про «кримінальну політику», визначаючи водночас цей термін через сферу боротьби зі злочинністю. Серед вітчизняних дослідників за такий підхід до вирішення наукової проблеми висловилися І. М. Даньшин, Л. В. Багрій-Шахматов, М. П. Мелентьєв, Г. В. Єпур, С. В. Черкасов, О. М. Джужа, М. О. Гордуз, Т. О. Гончар, І. М. Крапчатова, І. А. Шубіна, К. Б. Марисюк та ін.

П. М. Панченко вказував на відмінності в обсязі змісту понять «кримінальна політика» та «політика у сфері боротьби зі злочинністю», проте визнавав, що їх сутнісна основа є однією і тією самою[3].

О. І. Коробєєв, А. В. Усс і Ю. В. Голік також писали про кримінальну політику. Проте для її визначення, на відміну від своїх попередників, вони послуговувалися не терміном «боротьба зі злочинністю», а словосполученням «вплив на злочинність»[4]; В. Д. Левик – «протистояння злочинності»[5]. Сучасний вітчизняний науковець Ю. А. Пономаренко (в роботах 2021 та 2023 рр.) визначає кримінальну політику через діяльність з протидії злочинності[6], В. К. Грищук, Ю. Ю. Ко-

* *Примітка*. Стаття виконана в межах фундаментальної теми «Дотримання прав людини при виконанні покарань і поводженні із засудженими в Україні» (номер державної реєстрації 0121U114397, термін виконання 1 кв. 2022 р. – 4 кв. 2025 р.) У розробці теми беруть участь: д.пед.н., проф. Ворожбіт-Горбатюк В. В., д.ю.н., с.н.с. Яковець І. С., д.ю.н., доц. Пащенко О. О., к.ю.н. Кутєпов М. В. Керівник теми к.ю.н., доц. Пивоваров В. В.

[1] Степанюк А. Ф. 'Режим – це не «порядок виконання і відбування покарання», а програма соціальної допомоги при поводженні з ув'язненими' *Теоретичні питання удосконалення кримінально-виконавчого законодавства України та практики його застосування: монографія*. А. Ф. Степанюк (ред) (Право, 2021) 83, 84

[2] Пащенко О. О. '«Кримінально-виконавча політика» чи «політика у сфері виконання кримінальних покарань»: підходи до визначення поняття' (2022) 1 Право та державне управління 134

[3] Панченко П. Н. *Советская уголовная политика. Общетеоретическая концепция борьбы с преступностью: ее становление и предмет: монография.* (Томского университета, 1988) 73

[4] Коробеев А. И., Усс А. В., Голик Ю. В. *Уголовно-правовая политика: тенденции и перспективы: монография*. (Красноярского университета, 1991) 7

[5] Левик В. Д. 'Формування кримінальної політики України та шляхи її реалізації' (2018) 4 Наука і правоохорона 157.

[6] Пономаренко Ю. А. *Загальна теорія визначення караності кримінальних правопорушень: монографія*. (Право, 2020) 341; – 'Поняття кримінально-правової політики'. *Су-*

ломієць та С. В. Дрьомов – через протидію злочинності[1], а М. В. Шепітько – через стратегічну протидію кримінальному правопорушенню[2].

Метою цієї **статті** є з'ясування того, яке з наявних доктринальних понять, що характеризує ту частину правової політики держави, яка стосується її реакції на існування злочинності у суспільстві, може виступати як родове щодо політики в сфері поводження із засудженими.

Виклад основного матеріалу. М. І. Загороднiков та М. О. Стручков визначали кримінальну політику як напрям (політики) в якому формуються вихідні вимоги боротьби із злочинністю через розробку та здійснення широкого кола запобіжних заходів, створення і застосування правових норм матеріального, процесуального і виконавчого кримінального права[3]. Із сучасних дослідників так широко трактує предмет кримінального права під час розкриття змісту політики боротьби зі злочинністю О. Б. Загурський, зазначаючи, що це напрям державної діяльності, який визначає стратегію і тактику боротьби зі злочинністю на базі кримінального матеріального, процесуального і кримінально-виконавчого права[4]. Про матеріальне, процесуальне і виконавче кримінальне право як про «кримінальне право в його широкому розумінні» згадує й Ю. А. Пономаренко[5]. За такого підходу логічним вбачається використання саме терміна «кримінальна політика» (а не політика боротьби зі злочинністю, протидії злочинності, впливу на злочинність тощо), адже він кореспондує вельми широкому трактуванню предмета кримінального права, не обмежуючи його матеріальними нормами, а залучаючи також процесуальні та виконавчі положення. Недарма, один із фундаторів теорії кримінальної політики М. П. Чубинський розглядав її як складовий елемент науки кримінального права[6].

Прихильником вельми широкого трактування кримінального права як такого є також Ю. В. Баулін. На його думку, поводження зі злочинцями охоплює не лише матеріально-правові аспекти такого поводження (а саме: що визнається злочином і які кримінально-правові наслідки тягне його вчинення?), а й процесуальні, а також виконавчі правила. «Тому, – робить висновок учений, – кримінальне право охоплює собою три види існуючих сьогодні галузевих правил поводження зі злочинцями, а саме: норм, передбачених матеріальним, процесуальним і виконавчим кримінальним правом»[7]. За такого підходу кримінально-правова політика фактично ототожнюється з політикою у сфері боротьби зі злочинністю, оскільки, як видно із наведеного вище визначення, кримінологічна політика (за термінологією Ю. В. Бауліна – політика у сфері попередження злочинності) розглядається поряд із нею, а не як її складова.

Викладене дозволяє стверджувати, що у разі широкого трактування предмета кримінального права (шляхом об'єднання в ньому матеріальної, процесуальної та виконавчої складових) немає підстав для виокремлення кримінально-правової, кримінально-процесуальної та кримінально-виконавчої політик, оскільки кримінальна політика за обсягом дорівнюватиме кримінально-правовій. Тоді має сенс вести мову про матеріальну кримінально-правову політику, процесуальну кримінально-правову політику та виконавчу кримінально-правову політику. Однак, як бачимо, все це буде частинами єдиної кримінально-правової політики. При цьому такий аспект, як поводження із засудженими, відсувається на другий план, так само, як і вказівка у назві відповідного виду політики

часний вимір кримінального права. Liber Amicorum на честь академіка Вячеслава Борисова: монографія (Право, 2023) 124

[1] Грищук В. К. 'Поняття українського кримінального права' *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції* (Донецьк, 24 квітня 2009 р.) 17; Коломієць Ю. Ю. 'Вплив марксистсько-ленінської ідеології на поняття, сутність та зміст кримінальної політики' (2009) 47 Актуальні проблеми держави і права 142; Дрьомов С. В. 'Тенденції сучасної кримінально-правової політики України' *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Харків, 9–10 жовтня 2014 р.) 139

[2] Шепітько М. В. *Кримінальна політика у сфері забезпечення діяльності органів правосуддя: монографія*. (Апостіль, 2021) 13, 14

[3] Загородников Н. И., Стручков Н. А. 'Направления изучения советского уголовного прав' (1981) 7 Советское государство и право 49

[4] Загурський О. Б. 'До питання про теоретичні проблеми державної правової політики у сфері боротьби зі злочинністю' (2011) 60 Актуальні проблеми держави і права 48

[5] Пономаренко Ю. 'Поняття кримінально-правової політики' *Сучасний вимір кримінального права. Liber Amicorum на честь* академіка Вячеслава Борисова: монографія (Право, 2023) 124

[6] Чубинский М. П. 'Очерки уголовной политики (понятие, история, и основные проблемы уголовной политики как составного элемента науки уголовного права)' *Антологія української юридичної думки : в 10 т. Т. 7 : Кримінальне право. Кримінальний процес* (Юридична книга, 2004) 415

[7] Баулин Ю. В. 'О задачах науки национального уголовного права в условиях глобализации' *Баулін Ю. В. Вибрані праці* (Право, 2013) 850, 851

на необхідність дотримання прав цієї категорії осіб.

За спостереженням П. Л. Фріса, при буквальному тлумаченні терміна «кримінальна політика» він має розшифровуватися як «злочинна політика», або «політика розвитку злочинності», що абсолютно не відповідає його змістовному навантаженню. «У зв'язку з цим, – зауважує правознавець, – останнім часом все більше дослідників стали відмовлятися від його застосування»[1].

Група правників є прихильниками використання терміна «політика у сфері протидії злочинності». Це, зокрема, І. І. Митрофанов, О. М. Литвинов та Є. С. Назимко (у співавторстві), І. В. Козич, О. Д. Максимів, О. Власюк, Г. В. Новицький, а також І. С. Яковець, К. А. Автухов та М. Ю. Кутєпов (у співавторстві). Д. О. Балобанова зауважує, що *політика протидії* злочинності є такою, що найповніше охоплює розуміння основних засобів, за допомогою яких держава здійснює свою *антикримінальну політику*[2]. Цей термін використовує також О. В. Остроrляд[3]. У свою чергу, В. В. Голіна пише про *політику щодо протидії* злочинності[4], В. Ф. Пузирний – про *політику з протидії* злочинності[5].

На противагу цьому, В. С. Зеленецький зазначав, що концепції протистояння або стримування злочинності, а також учення про здійснення на злочинність впливу не відбивають справжнього характеру ставлення держави до цього явища, яка постійно орієнтує всі органи кримінальної юстиції на рішучу *боротьбу зі злочинністю* з метою ефективного захисту суспільства від злочинних посягань. «Тому, – резюмує правник, – злочинність треба не стримувати або якимось чином на неї впливати, а планомірно вести з нею боротьбу»[6]. Таку точку зору поділяє, зокрема, Я. О. Лантінов, який зауважує, що в юридичних дослідженнях насамперед слід відштовхуватися від чинного законодавства, а у Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. № 2411-VI використане термінологічне словосполучення «боротьба зі злочинністю»[7].

Діаметрально протилежною є позиція С. В. Дьоменка, який підкреслив, що комплементарний характер цілей кримінальної політики сформульованих на підставі використання парадигми «боротьба зі злочинністю» має своїм наслідком протиставляння злочинця іншим членам суспільства, формування з нього образу ворога, поширення явища стигматизації, і в результаті цього – неминуче зростання злочинності[8].

Все вищенаведене набуває принципового значення для пошуку того родового поняття, що кореспондує «політиці поводження із засудженими». Вважаємо, що таким поняттям є «політика впливу на злочинність». Впливаючи певним чином на засудженого (особу), політика впливає і на злочинність (явище), рівень якої після цього впливу має знизитися. Окрім цього, є підстави стверджувати, що саме *поводження* є ключовим при визначенні поняття «політика в сфері поводження із засудженими». Ґрунтуючись на визначенні мети покарання, що міститься в ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України[9], зауважуємо, що поводження із засудженими має здійснюватися у такий спосіб, щоб після відбування покарання ці особи більше не вчинювали кримінальних правопорушень, а в ідеалі – вважали таку поведінку для себе взагалі неприйнятною. При цьому варто пам'ятати, що «поводження із засудженими включає в себе не лише дотримання їх прав, а й виконання ними обов'язків, що зумовлюється правовим статусом цієї категорії осіб. Водночас зазначаємо, що термін «боротьба» тут використати не вдасться, оскільки

---

[1] Фріс П. Л. *Політика у сфері боротьби зі злочинністю і права людини: монографія.* (Надвірнянська друкарня, 2009) 10, 11

[2] Балобанова Д. О. 'Зміна понять: від політики боротьби зі злочинністю до політики протидії злочинності' (2009) 45 Актуальні проблеми держави і права 348

[3] Остроrляд О. В. 'Правозастосовча діяльність як форма реалізації кримінально-правової політики' *Матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю»* (11–16 березня 2014 р.) 93

[4] Голіна В. В. 'Кримінологічна політика як основа розробки теорії і практики запобігання злочинності в Україні' *Голіна В. В. Вибрані праці* (Право, 2020) 238

[5] Пузирний В. Ф. *Концептуальні засади адміністративної діяльності органів та установ Державної пенітенціарної служби України* (дис. д-ра юрид. наук Національна академія прокуратури, 2015) 33

[6] Зеленецкий В. С. 'Концептуальные основы формирования инновационной уголовно-процессуальной политики Украины' (2008) 15 Питання боротьби зі злочинністю 87

[7] Лантінов Я. О. 'Кримінально-правова охорона основ громадянського суспільства України як складова кримінально-правової політики' *Політика в сфері боротьби зі злочинністю України: теоретичні та прикладні проблеми: монографія* П. Л. Фріса, В. Б. Харченка (ред) (Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2016) 316

[8] Деменко С. В. 'О некоторых догматических моделях в уголовной политике' *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики : матеріали V міжнародної науково-практичної конференції* (Одеса, 1 листоп. 2013 р.) 33

[9] Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: http://surl.li/hwcs (дата звернення: 25.04.2023)

тоді боротьбі зі злочинністю має кореспондувати боротьба із засудженими, що, вочевидь, не є послідовним. Те саме стосується й понять «протидія» або «протистояння» (злочинності). Викладене набуває принципового значення, оскільки частка має володіти властивостями цілого, і навпаки, ціле не може містити ознак, що є протилежними за змістом ознакам частки (тобто ознаки, що беруться для порівняння, не можуть бути взаємовиключними).

Поняття «кримінальна політика», «антикримінальна політика», «антикриміногенна політика», «карна (каральна) політика» також не можуть виступати як ціле щодо політики в сфері поводження із засудженими. Вони хоча і не знаходяться у стані цілковитого антагонізму із нею (як ті поняття, що було проаналізовано в попередньому абзаці), проте «поводження із засудженими» вони взагалі не стосуються (не кореспондують йому). Принаймні за допомогою використання методу індукції (сходження знання від конкретного до загального) відповідний зв'язок встановити неможливо. Інша річ, коли йдеться про «політику впливу на злочинність». На це поняття можна «вийти», закладаючи у підґрунтя аналізу політику поводження із засудженими.

Наведене дозволяє стверджувати, що поняттям, яке є родовим щодо політики в сфері поводження із засудженими, є «політика впливу на злочинність».

Висновки. Підводячи підсумки, зазначаємо, що у разі широкого трактування предмета кримінального права (шляхом об'єднання в ньому матеріальної, процесуальної та виконавчої складових) немає підстав для виокремлення кримінально-правової, кримінально-процесуальної та кримінально-виконавчої політик, оскільки кримінальна політика за обсягом дорівнюватиме кримінально-правовій. При цьому такий аспект, як поводження із засудженими, відсувається на другий план, так само, як і необхідність дотримання прав цієї категорії осіб.

Родовим поняттям щодо політики в сфері поводження із засудженими є «політика впливу на злочинність». Впливаючи певним чином на засудженого (особу), політика впливає і на злочинність (явище), рівень якої після цього впливу має знижуватися.

REFERENCES

List of legal documents

Legislation

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 05.04.2001 № 2341-III. URL: http://surl.li/hwcs (in Ukrainian)

Bibliography

Authored books

1. Fris P. L. Polityka u sferi borotjby zi zlochynnistju i prava ljudyny: monohrafiia [Politics in the field of fighting crime and human rights: monograph] (Nadvirnjansjka drukarnja, 2009) 168 (in Ukrainian).
2. Korobeev A. Y., Uss A. V., Gholyk Ju. V. Ugholovno-pravovaja polytyka: tendencyy y perspektyvy: monohrafiia [Criminal law policy: trends and perspectives: monograph] (Krasnjyarskogo universiteta, 1991) 240 (in Russian).
3. Panchenko P. N. Sovetskaja ugholovnaja polytyka. Obshheteoretycheskaja koncepcyja borjby s prestupnostjju: ee stanovlenye y predmet: monohrafiia [Soviet criminal policy. The general theoretical concept of combating crime: its establishment and subject: monograph] (Tomskogo universiteta, 1988) 198 (in Russian).
4. Ponomarenko Ju. A. Zaghaljna teorija vyznachennja karanosti kryminaljnykh pravoporushenj: monohrafiia [General theory of criminal offenses punishability determining: monograph] (Pravo, 2020) 720 (in Ukrainian).
5. Shepitjko M. V. Kryminaljna polityka u sferi zabezpechennja dijaljnosti orghaniv pravosuddja: monohrafiia [Criminal policy in the sphere of ensuring the activities of justice bodies: monograph] (Apostil, 2021) 192 (in Ukrainian).

Part of the books

6. Baulyn Ju. V. *'O zadachakh nauky nacyonaljnogho ugholovnogho prava v uslovyjakh ghlobalyzacyy'. Baulin Ju. V. Vybrani praci* [On the tasks of the science of national criminal law in the context of globalization. Baulin Yu. V. Selected works]. (Pravo, 2013) 849–851 (in Russian).
7. Gholina V. V. *'Kryminologhichna polityka jak osnova rozrobky teoriji i praktyky zapobighannja zlochynnosti v Ukrajini'. Gholina V. V. Vybrani praci.* [Holina V. V. Criminological policy as a basis for the development of the theory and practice of crime prevention in Ukraine. Holina V. V. Selected works]. (Pravo, 2020) 237–249 (in Ukrainian).
8. Lantinov Ja. O. *'Kryminaljno-pravova okhorona osnov ghromadjansjkogho suspiljstva Ukrajiny jak skladova kryminaljno-pravovoji polityky'. Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju Ukrajiny: teoretychni ta prykladni problem:*

monohrafiia Frisa P. L., Kharchenka V. B. (red.) [Criminal law protection of the foundations of civil society of Ukraine as a component of criminal law policy. Ukraine's crime-fighting policy: theoretical and applied problems: monograph Fris P. L., Kharchenko V. B. (ed.)]. (Prykarpatsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni Vasylja Stefanyka, 2016) 316–332 (in Ukrainian).

9. Ponomarenko Yu. *'Ponjattja kryminaljno-pravovoji polityky. Suchasnyj vymir kryminaljnogho prava'. Liber Amicorum na chestj akademika Vjacheslava Borysova: monohrafiia* [Concept of criminal law policy. The modern dimension of criminal law. Liber Amicorum in honor of Academician Vyacheslav Borisov: monograph]. (Pravo, 2023) 115–134 (in Ukrainian).
10. Stepanjuk A. F. *'Rezhym – ce ne «porjadok vykonannja i vidbuvannja pokarannja», a proghrama socialjnoji dopomoghy pry povodzhenni z uv'jaznenymy'. Teoretychni pytannja udoskonalennja kryminaljno-vykonavchogho zakonodavstva Ukrajiny ta praktyky jogho zastosuvannja: monohrafiia Stepanjuka A. F.* (red.) [The regime is not a «order of execution and serving of punishment», but a program of social assistance in the treatment of prisoners. Theoretical issues of improving the criminal law enforcement of Ukraine and the practice of its application: monograph Stepaniuk A. F. (ed.)]. (Pravo, 2021) 68–84 (in Ukrainian).
11. Chubynskyj M. P. *'Ocherky ugholovnoj polytyky (ponjatye, ystoryja, y osnovniye problemy ugholovnoj polytyky kak sostavnogho elementa nauky ugholovnogho prava)'. Antologhija ukrajinsjkoji jurydychnoji dumky : v 10 t. T. 7 : Kryminaljne pravo. Kryminaljnyj process* [Essays on criminal policy (concept, history, and main problems of criminal policy as an integral element of the science of criminal law). Anthology of the Ukrainian legal thought: in 10 volumes. T. 7: Criminal law. Criminal process]. (Jurydychna knygha, 2004) 415–478 (in Russian).

Journal articles

12. Balobanova D. O. 'Zmina ponjatj: vid polityky borotjby zi zlochynnistju do polityky protydiji zlochynnosti' [Changing concepts: from crime-fighting policy to crime-fighting policy] (2009) 45 Aktualjni problemy derzhavy i prava – Actual Problems of State and Law 344–348 (in Ukrainian).
13. Zaghorodnykov N. Y., Struchkov N. A. 'Napravlenyja yzuchenyja sovetskogho ugholovnogho prava' [Directions for the study of Soviet criminal law] (1981) 7 Sovetskoe ghosudarstvo y pravo – Soviet state and law 48–55 (in Russian).
14. Zaghursjkyj O. B. 'Do pytannja pro teoretychni problemy derzhavnoji pravovoji polityky u sferi borotjby zi zlochynnistju' [To the question of the theoretical problems of state legal policy in the field of fighting crime] (2011) 60 Aktualjni problemy derzhavy i prava – Actual Problems of State and Law 43–50 (in Ukrainian).
15. Zeleneckyj V. S. 'Konceptualjniye osnovy formyrovanyja ynnovacyonnoj ugholovno-processualjnoj polytyky Ukrainy' [Conceptual foundations for the formation of innovative criminal procedural policy in Ukraine] (2008) 15 Pytannia borotby zi zlochynnistiu – Issues of Crime Prevention 81–109 (in Russian).
16. Kolomijecj Ju. Ju. 'Vplyv marksystsjko-leninsjkoji ideologhiji na ponjattja, sutnistj ta zmist kryminaljnoji polityky' [The influence of Marxist-Leninist ideology on the concept, essence and content of criminal policy] (2009) 47 Aktualjni problemy derzhavy i prava – Actual Problems of State and Law 139–144 (in Ukrainian).
17. Levyk V. D. 'Formuvannja kryminaljnoji polityky Ukrajiny ta shljakhy jiji realizaciji' [Formation of criminal policy of Ukraine and ways of its implementation] (2018) 4 Nauka i pravookhorona – Science and law enforcement 155–164 (in Ukrainian).
18. Pashchenko O. O. '«Kryminaljno-vykonavcha polityka» chy «polityka u sferi vykonannja kryminaljnykh pokaranj»: pidkhody do vyznachennja ponjattja' [«Criminal enforcement policy» or «policy in the field of execution of criminal punishments»: approaches to defining the concept] (2022) 1 Pravo ta derzhavne upravlinnja – Law and Public Administration 131–136 <DOI:10.32840/pdu.2022.1.19> (in Ukrainian).

Dissertation

19. Puzyrnyj V. F. Konceptualjni zasady administratyvnoji dijaljnosti orghaniv ta ustanov Derzhavnoji penitenciarnoji sluzhby Ukrajiny [Conceptual principles of administrative activity of bodies and institutions of the State Penitentiary Service of Ukraine] (dys. doct. yuryd. nauk. Nacionaljna akademija prokuratury, 2015) 454 (in Ukrainian).

Conference papers

20. Ghryshhuk V. K. 'Ponjattja ukrajinsjkogho kryminaljnogho prava' [Concept of Ukrainian criminal law] *Aktualjni problemy kryminaljnogho prava ta kryminologhiji: materialy vseukrayinskoyi nauovo-praktychnoyi konerentsii* (Donecjk, 24 kvitnya 2009 r.) 15–19 (in Ukrainian).
21. Demenko S. V. 'O nekotorykh doghmatycheskykh modeljakh v ugholovnoj polytyke' [On some dogmatic models in criminal policy] *Actual problems of criminal law, process and criminology: materialy V Mizhnarodnoji naukovo-praktychnoyi konerentsii* (Odesa, 1 lystopada 2013 r.) 33–34 (in Russian).

22. Drjomov S. V. 'Tendenciji suchasnoji kryminaljno-pravovoji polityky Ukrajiny' [Trends of modern criminal law policy of Ukraine] *Nauka kryminaljnogho prava v systemi mizhdyscyplinarnykh zv'jazkiv: materialy Mizhnarodnoji naukovo-praktychnoyi konerentsii* (Kharkiv, 9–10 zhovtnya 2014 r.) 138–142 (in Ukrainian).
23. Ostroghljad O. V. 'Pravozastosovcha dijaljnistj jak forma realizaciji kryminaljno-pravovoji polityky' [Law enforcement activity as a form of implementation of criminal law policy] *Materialy mizhnarodnoji naukovo-praktychnoyi konerentsii «Polityka v sferi borotjby zi zlochynnistju»* (11–16 bereznya 2014 r.) 93–96 (in Ukrainian).

Пащенко О. О.
Кримінальна політика та проблема поводження із засудженими.

У статті розглянуто наявні в науці підходи до визначення тієї частини правової політики держави, яка стосується її реакції на існування злочинності у суспільстві. Це зроблено з метою з'ясування того, яке із запропонованих доктринальних понять може виступати як родове щодо політики в сфері поводження із засудженими.

Акцентується увага на тому, що у разі широкого трактування предмета кримінального права (шляхом об'єднання в ньому матеріальної, процесуальної та виконавчої складових) немає підстав для виокремлення кримінально-правової, кримінально-процесуальної та кримінально-виконавчої політик, оскільки кримінальна політика за обсягом дорівнюватиме кримінально-правовій.

Зазначено, що родовим поняттям стосовно політики в сфері поводження із засудженими є «політика впливу на злочинність». Впливаючи певним чином на засудженого (особу), політика впливає і на злочинність (явище), яка після цього впливу має знижуватися. Окрім цього, при визначенні поняття «політика в сфері поводження із засудженими» ключовим є саме «поводження». Згідно із ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу України, де визначено мету покарання, поводження із засудженими має здійснюватися у такий спосіб, щоб після відбування покарання ці особи більше не вчинювали кримінальних правопорушень, а в ідеалі – вважали таку поведінку для себе взагалі неприйнятною. При цьому наголошується, що «поводження із засудженими» включає в себе не лише дотримання їх прав, а й виконання ними обов'язків, що зумовлюється правовим статусом цієї категорії осіб.

Ключові слова: *кримінальне право, кримінально-виконавче право, кримінальна політика, кримінально-виконавча політика, політика в сфері поводження із засудженими.*

Pashchenko O. O.
Criminal policy and the problem of treatment of convicts.

The article considers the approaches available in science to the definition of that part of the state's legal policy, which concerns its reaction to the existence of crime in society. This is done with the aim of finding out which of the proposed doctrinal concepts can act as generic for the policy in the field of treatment of convicts.

It was found out that during the Soviet times, lawyers almost unanimously wrote about «criminal policy», later the concepts of «policy of fighting crime», «policy of countering crime», «policy of influence on crime», «policy of resistance to crime», «anti-criminal policy», «anti-criminogenic policy», «penal policy», «punitive policy» appeared in scientific circulation.

Attention is focused on the fact that in the case of a broad interpretation of the subject of criminal law (by combining material, procedural and executive components in it), there are no grounds for distinguishing criminal law, criminal-procedural and criminal-executive policies, since criminal policy will be equal in scope criminal law policy. In this case, it makes sense to talk about substantive criminal law policy, procedural criminal law policy and executive criminal law policy, but all this will be parts of a single criminal law policy. At the same time, such an aspect as the treatment of convicts is relegated to the background, as is the need to respect the rights of this category of persons.

It is noted that the generic concept of policy in the field of treatment of convicts is «policy of influence on crime». By influencing a convict (person) in a certain way, the policy also affects crime (phenomenon), which should decrease after this influence. In addition, when defining the concept of «policy in the field of treatment of convicts», the key is the «treatment» itself. According to the part 2 of the Art. 50 of the Criminal Code of Ukraine, which defines the purpose of punishment, convicts should be treated in such a way that after serving the sentence, these persons no longer commit criminal offenses and, ideally, consider such behavior unacceptable. At the same time, it is emphasized that «treatment of convicts» includes not only the observance of their rights, but also their fulfillment of duties, which is determined by the legal status of this category of persons.

Key words: *criminal law, criminal-executive law, criminal policy, criminal-executive policy, policy in the field of treatment of convicts.*

Стаття надійшла до редакції:25.04.2023 р.
Прийнята до друку: 10.05.2023 р.